

Upravitelj: Ljubljana, Knafljeva
ulica 6. — Telefon št. 3122, 3123,
3124, 3125, 3126.
Inseratni oddelek: Ljubljana, Selen-
burgova ul. — Tel. 3492 in 3493.
Podružnica Maribor: Gosposka ulica
št. 11. — Telefon št. 2455.
Podružnica Celje: Kocenova ulica
št. 2. — Telefon št. 190.
Podružnica Jesenice: Pri kolodvoru
št. 100.
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska
cesta št. 42.
Podružnica Trbovlje: v hiši dr. Baum-
gartnerja.

JUTRO

Ponedeljska izdaja

Uredništvo:
Ljubljana: Knafljeva ulica 6. Telefon
št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126.
Maribor: Gosposka ulica 11. Telefon
št. 2440.
Celje: Strossmayerjeva ul. 1. Tel. 65.
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasni po-
tarifu.

Mogočen odmev beograjskih konferenc

Mala antanta in Balkanska zveza sta v najbolj kritičnih trenutkih pokazali treznost in hladnokrvnost in izšli iz težke preizkušnje še čvrstejši in solidnejši

Pariz, 21. oktobra. w. V razpravi o sklepih držav Male antante in balkanskega sporazuma glede na marseilleski atentat naglašajo večina mednarodnega tiska v splošnem prizadevanje, da ne bi zločinski umor še bolj poostil mednarodne napetosti.

„Petit Parisien“ pravi: Mala antanta in Balkanski sporazum sta sedaj po tragični preizkušnji še močnejša in še tesneje združena. Vse kaže, da je prijateljstvo petih držav srednje in vzhodne Evrope s Francijo postalo sedaj solidnejše in tesnejše, kakor je bilo doslej.

„Excelsior“ piše: Mir, krepkosti in močnosti so vtisi, ki jih zapušča istočasno objavljena komunikacija sveta Male antante in sveta balkanskega sporazuma, ki sta se sestala po pogrebu kralja-mučenika v Beogradu. List izraža Jugosloviji priznanje, ker je pokazala v svoji ogromni bolesti dostojanstvo, hladnokrvnost in samopremagovanje, ki zbujajo občudovanje in spoštovanje.

Pertinax pravi v „Echu de Paris“, da se je krog sodelovanja med balkanskim sporazumom in Male antanto razširil. Psec smatra, da bo imelo to za posledico, da se revizionisti ne bodo smeli premakniti.

„Matin“ se veseli beograjskih sklepov in pravi, da je spretnost, kako ohraniti mir, zadnja leta močno napredovala. „Matin“ poudarja, da bo Mala antanta s Turčijo in Grčijo vred protestiral proti terorističnim metodam, ki se poslužujejo zločina kot sredstva politike, za sedaj pa ne kaže, da bo ta stvar prišla pred Zenevo.

Saint-Brice komentira v „Journalu“ sklepe sveta Male antante in sveta balkanskega sporazuma in pravi med drugim: Ta dva diplomatska organizma, katerih glavni inspirator je bil pokojni kralj Aleksander, sta složno sprejela resolucije, na podlagi katerih bosta vzajemno, miroljubno, hladnokrvno in objektivno soodlovala za dogajanje odgovornosti tragičnih dogodkov v Marseillu in za sprejetje potrebnih ukrepov, da se takšna teroristična dejanja v bodoče preprečijo, če se naj ognemo velikim težkočam.

Članek ob sklepih primerja posledice sarajevskega atentata s posledicami, ki bi jih utegnili imeti marseilleski atentat ter naglašajo, da je današnji položaj popolnoma nasproten položaju iz l. 1914, ko so nekatere države namerno hotele povzročiti svetovni spopad, dočim so danes iste države, ki obtožujejo, najbolj zainteresirane pri ohranitvi miru in obstoječega reda v Evropi.

Pridrček Male antante

Praga, 21. oktobra. AA. Vse časopise poudarja veliki pomeni sklepov sveta Male antante. Vsebinska telesa sklepov je izredno morna. Komunikacije nikogar ne obtožuje, marveč približa more dejstva. Mala antanta in Francija, pravijo listi, vztrajajo pri politični smeri, ki sta jo določila pokojni kralj Aleksander in pokojni Louis Barthou, razume pa se, da je treba končati z mednarodno teroristično akcijo. V tem pogledu je dosedanja preiskava ugotovila gotova dejstva. Vlade držav Male antante bodo ostale hladnokrvne tudi vnaprej, pridržujejo pa si pravico, da ukrepe vse potrebno, kadar bodo stvari popolnoma razsvetljene.

Svarilo

Bukarešta, 21. oktobra. w. Beograjski komunikacije Male antante in balkanskih držav so objavili listi na vidnih mestih, ne da bi mu priključevali podrobnejše komentarje. Kljub temu pa se more po vtisih z merodajnih mest sklepati, da ima beograjska manifestacija namen svarila in pomirjenja.

Bukarešta, 21. oktobra. d. Ves rumunski tisk poudarja velik pomen komunikacij, ki sta b. l. izdala o posvetovanjih zunanjih ministrov Male antante in balkanskega sporazuma. Vsi vidijo v teh komunikacijah trden sklep petih v obeh antantah združenih držav, da izvedejo vse potrebne korake za onemogočenje nadaljnjih atentatov in za ugotovitev točne odgovornosti zanje, da bi se zatrla mednarodna anarhija. Listi poudarjajo soglasno nujnost te solidarne manifestacije obeh antant v korist miru. S posebnim poudarkom naglašajo one odstavke, v katerih izjavljajo države Male antante in balkanskega sporazuma, da se marseilleska umora v nobenih okoliščinah ne moreta smatrati kot običajen zločin, ker sta bila v resnici izvršena pod vplivom močnih sil onstran mej.

„Universale“ ugotavlja, da se komunikacija izogiba podrobni formulaciji obdolžitve, ker želi obe antanti, da se razjasni in ugotovi odgovornost v mirni atmosferi. V nasprotnem primeru pa je Mala antanta kakor tudi balkanska zveza odločena, izjaviti vse potrebne posledice. Končno ugotavljajo listi z zadovoljstvom, da bo vseh pet držav v popolnem soglasju s Francijo izvajalo politiko varnosti ter miru s popolnim spoštovanjem obstoječih pogodb.

V skladu s politiko miru
Atene, 21. oktobra. AA. Vsi grški listi prinašajo izjave komentarje o sklepih sve-

ta Male antante in balkanske antante v Beogradu. Vsi listi hvalijo, kako pametni in modri ter popolnoma v skladu s politiko miru in intencijami pokojnega kralja Aleksandra so vsi ti beograjski sklepi. Državniki, zbrani v Beogradu, zaključujejo listi, so pokazali, da so odločeni braniti za vsako ceno mir na svetu.

Usluga evropskemu miru

Dunaj, 21. oktobra. p. Vsi dunajski listi poročajo obširno o sklepih Male antante in balkanske zveze v Beogradu ter dobesedno objavljajo izdani komunikacije. Vsi listi objavljajo tudi krajše komentarje v katerih izražajo priznanje hladnokrvnosti in treznosti, ki sta jo s svojimi zmernimi in dobro premišljenimi sklepi dokumentirali obe v sedanjih časih tako pomembni mednarodni formaciji. S posebnim poudarkom se prav posebno izražajo priznanje Jugosloviji, ki bi imela vso pravico zahtevati zadostno za nenadomestljivo izgubo Oficiozni „Wiener Tag“ objavlja daljši uvodnik, v katerem pravi, da zasluži posebno priznanje dejstvo, ker se je Mala antanta v svojih sklepih in v svojem komuniqueu vzdržala vsake grožnje in vsake obtožbe. Zmernost, ki jo je s tem dokumentirala Mala antanta, predstavlja neizmerno uslugo evropskemu miru. Zahteva ki jih postavljajo Mala antanta in svojem komuniqueu so docela upravičene. Bilo bi le želeli, da tudi vse druge evropske države pokažejo enako lojalnost in z dobro voljo podpro vse ukrepe, da se do kraja razjasni marseilleski zločin in njegovo ozadje in da se enkrat za vselej onemogočijo teroristični morili in njihovi duševni očetje in zaščitniki.

Nemški komentar

Berlin, 21. oktobra. AA. „Politische Korrespondenz“ prinaša članek o beograjskih sklepih, ki jih imenuje modre in umestne. Položaj v Evropi je tak, da je potrebno resnično in iskreno sodelovanje med vsemi narodi, da se ohrani mir.

Vprašanje odgovornosti za marseilleski zločin

Curih, 21. oktobra. „Neue Zürcher Zeitung“ posveča beograjski konferenci Male antante in balkanske zveze dolg članek, v katerem naglašajo ogromen pomen sestanka neposredno po pogrebu kralja Aleksandra in v trenutku, ko so bili zbrani v jugoslovanski prestolnici vodilni državniki in odločujoči čimtelji vse Evrope. Splošno sočustvovanje mednarodne javnosti ob težki izgubi, ki je zadela največjo balkansko državo, zagotavlja Jugoslaviji za vse prihodnje leta indirektno podporo in pospeševanje, zlasti še, ker bo ostala dediščina kralja Aleksandra, kolikor se nanaša na zunanje politično polje, v preizkušeni rokav zunanega ministra Jevtića.

V nadaljnjih izjavah se bavi članek z notranjepolitičnimi posledicami smrti kralja Aleksandra ter poudarja, da sta velika žalost, ki se je pri vsakem koraku videla v hrvatskih pokrajinah, ter udeležba vseh vodilnih članov nekdanje opozicije pri pogrebu v Beogradu, znak, da je ogromna večina Hrvatov potegnila odločno črto med seboj in tako zvanimi emigranti. Ude-

ležba pri pogrebnih svečanostih je bila za jugoslovanske razmere neverjetno ogromna, kar dokazuje vsestranske simpatije, ki jih je užival pokojni kralj pri vsem narodu. Po vsem tem se lahko z vso gotovostjo trdi, da bo smrt kralja Aleksandra blagodejno vplivala na nekaj tako napete odnose med Srbi in Hrvati ter dovedla do popolnega ujedinjenja. Notranja politična bodočnost Jugoslavije je bolj kakor kdaj prej na poti k popolni konsolidaciji.

Baveč se z zunanjimi političnimi posledicami marseilleskega atentata razpravlja psec tudi o moralni odgovornosti za ta zločin in pravi med drugim:

Relativno nagli napredek preiskave zbujajo upanje, da bodo teroristi ki so dejansko odgovorni za ta atentat, v najkrajšem času izsledeni, vprašanje moralne odgovornosti, katere ugotovitev zahteva Mala antanta z vso odločnostjo pa se zgoščuje v problem, kdo je financiral zločinske teroriste. Na tej točki se končujejo vse kombinacije diplomatskih in političnih krogov, ker je razjasnitev v tej smeri prepusteno policiji, ker noče nihče lahkomišlno izzvati konfliktov. Mala antanta se je pred dno izognila prenapljenim sklepom, vsekakor pa je že danes jasno, da je v akciji za mednarodni sporazum in odkritosrčno sodelovanje nastopila stagnacija in da bo akcija krenila z mrtve točke šele potem, ko bo vprašanje moralne odgovornosti za marseilleski zločin do kraja razčiščeno.

Kaj pravijo v Budimpešti

Budimpešta, 21. oktobra. w. Beograjski komunikacije držav Male antante in balkanske zveze so tukaj sprejeli mirno ter ga smatrajo za zmernega po vsebini in duhu. Oficiozni „8-Orai Ujsag“ ugotavlja z zadovoljstvom, da je vsebinska komunikacija popolnoma nasprotna komentarjem, ki jih je tisk nekaterih držav navezal na marseilleski atentat. Madžarska upa, da bo zmerni ton komunikacije odločil tudi za ta del tiska, sicer tem bolj, ker more samo miren razum omogočiti potrebno razkritje doslej nepojasnjenih podrobnosti atentata in istočasno ublažiti razdražene duhove.

Grški zunanji minister o vtisih v Jugoslaviji

Atene, 21. oktobra. AA. Grški zunanji minister Maksimos se je vrnil z delegacijo, ki se je udeležila pogreba pokojnega kralja Aleksandra, v Atene. V izjavi novinarjem o svojih vtisih je dejal med drugim, da je grško delegacijo posebno presunila silna potrtost in žalost, ki preveva Jugoslavijo. Iz spontanosti, kako se je ta žalost pokazala zlasti pri velikem pogrebu, se vidi vsa ljubezen celotnega prebivalstva Jugoslavije do njegovega viteškega kralja. Maksimos je nadalje izjavil, da se popolnoma strinja s sklepi sveta Male antante in sveta balkanskega sporazuma, ter je omenil, da se bo svet balkanskega sporazuma sestel v Ankari, kjer bo razpravljal o vseh vprašanjih, ki se tičejo držav balkanskega sporazuma.

Jugoslavije in Bolgarije nikdo več ne razdruži

Bolgarski zunanji minister Batolov: Jugoslovanski in bolgarski narod bosta nadaljevala započeto delo miru in sporazuma

Caribrod, 21. okt. t. V petek zvečer so se vračali skozi Caribrod proti Sofiji delegati bolgarskega kralja in vlade s knezom Cirilom in zunanjim ministrom Batolovim na čelu.

Na postaji je bolgarski zunanji minister Kosta Batolov ljubezno sprejel zastopnike tiska in jim podal daljše zjave. Med drugim je izjavil:

Z Nj. Vis. knezom Cirilom in ostalimi delegati smo potovali v Beograd, da se poklonimo velikemu duhu pokojnega kralja Aleksandra I. in da se v imenu bolgarskega naroda in vlade udeležimo njegovega pogreba. Bol in tuga bratskega jugoslovanskega naroda sta veliki in neizmerni. To smo videli in tega ne moremo popisati. Narod je prelihl morje solz, ki so prihajale z srca. Bile so resnični izraz bolesti in žalosti. Bolgarski narod, vojska in vlada iskreno sočustvujejo z bratskim jugoslovanskim narodom ter plakajo skupno z njim za neumrlim jugoslovanskim kraljem, ki je bil največji pobornik za zblizanje naših dveh bratskih in sorodnih narodov. Sporočila blagega kralja Aleksandra, ki ga je zapustil svojemu narodu, je sprejel tudi bolgarski narod. Tudi on je trdno odločen izpolniti to oporoko do konca, ker pomeni svet nalog za ohranitev miru in utrditev složnoega blagostanja vsega človeštva. Jugoslovanski in bolgarski narod bosta nadaljevala započeto delo miru in sporazuma.

O razgovorih z g. Jevtićem je Batolov izjavil:

„Ko smo se poslovljali pred povratkom v Sofijo, sem znova pozdravil g. Jevtića. Govorila sva o vprašanjih, ki se tičejo obeh držav. Nezaupanje in nesporazum med obojema bratskima narodoma sta za vselej odstranjena. Med nami se je razvila atmosfera bratskega razumevanja in sodelovanja. Odnosaj med našima dvema narodoma se nikoli in z ničemer ne bodo več izpremenili. Smrt kralja Aleksandra bo le še utrdila naše iskrene in bratske odnose, ml njegovega sporočila ne bomo zatili niti za trenutek. Takšni so naši odnosi danes, takšni bodo lutri in vedno.“

Nato se je zunanji minister Batolov umaknil v vagon in trenutek kasneje je vlak nadaljeval svojo pot.

Na sofijski železniški postaji so bolgarsko delegacijo pričakovali jugoslovanski poslanik Cincar - Marković z vsem poslaniškim osobljem, glavni tajnik zunanega ministrstva Hristov, šef protokola Stojilov in mnogo drugih višjih uradnikov iz bolgarskih ministrstev.

Knez Ciril je takoj pristopil k jugoslovanskemu poslaniku in mu ponovno izrazil sožalje ter mu obenem povedal, kako nedoljivo globok vtis le napravila nani velika žalost vse Jugoslavije zaradi smrti kralja Aleksandra. Jugoslovanski poslanik je govoril tudi z bolgarskim zunanjim ministrom Batolovim.

„Čakamo na Bolgarijo“

Turški zunanji minister o beograjskih posvetovanjih — Poziv Bolgariji na pristop k Balkanski zvezi

Beograd, 21. oktobra. p. Včeraj dopoldne je zapustil Beograd turški zunanji minister Tevfik Ruždi bej. Na postaji se je poslovil od njega zunanji minister B. Jevtić z višjimi uradniki zunanega ministrstva. Pred svojim odhodom je turški zunanji minister sprejel novinarje ter jim podal krajšo izjavo, v kateri je dejal med drugim:

Turčija iskreno sočustvuje z Jugoslavijo

Na prvo vest o tužni smrti kralja Aleksandra je predsednik turške republike Kemal paša proglasil narodno žalost, dasi to pri nas sicer ni v navadi. Prvič plapolajo na vseh državnih poslopih po vsej Turčiji državne zastave na pol droga. Vsa Turčija žali, kakor da bi umrl brat Gazija Kemal paša. Vsa zabavišča so zaprta, v šolah pa se drže predavanja o velikem jugoslovanskem vladarju. Vsa Turčija sočustvuje z jugoslovanskim narodom v njegovi globoki žalosti. Poročila, ki so prihajala iz Beograda o neverjetnih dokazih ljubezni vsega naroda do pokojnega kralja, so še bolj potrdila tudi naš narod. Osebo bom poročal svojemu vzvišenemu šefu o nepozabnih vtisih s pogreba velikega in ljubljenelega jugoslovanskega kralja, ki je dal svoje življenje za mir vsega Balkana.

Caribrod, 21. oktobra. t. Na povratku iz Beograda v Ankaru je potoval danes preko Caribroda turški zunanji minister Tevfik Ruždi bej v spremstvu turške delegacije, ki se je udeležila pogreba pokojnega kralja Aleksandra. V Caribrodu je turškega državnika pričakovalo veliko število jugoslovanskih in bolgarskih novinarjev, ki jih je Ruždi bej za časa postanka na območju postaji povabil v svoj vagon in se z njimi razgovarjal vse do odhoda vlaka. Govorec o grandioznih pogrebnih svečanostih v Beogradu, je g. Ruždi bej med drugim dejal:

Apostol balkanskega bratstva

Samo oni, kdor je popolnoma brez srca, ne občujejo te težke izgube, ki je jugoslovanski narod zadela s smrtjo pokojnega kralja Aleksandra. S smrtjo viteškega jugoslovanskega vladarja je izgubila ne samo Jugoslavijo, marveč ves Balkan svojega največjega državnika. Jaz sam sem se osebo neštetokrat prepričal, kako velik pobornik balkanskega sporazuma in balkanskega bratstva je bil pokojni jugoslovanski kralj, saj sem bil od leta 1925, dalje eden njegovih najbližjih sodržnikov pri akciji za bratski sporazum vseh balkanskih narodov. Za časa svojega kratkega bivanja v Jugoslaviji sem se na lastne oči prepričal, kako velik in dostojanstven je jugoslovanski narod v svoji neizmerni boli. Mir in red je bil v teh težkih dneh na višku, kar najbolj jasno dokazuje vso zrelost in prevdarnost jugoslovanskega naroda. Zadržila me je nepopisna ljubezen, ki jo goji ves narod do pokojnega kralja.

Ko je razgovor prešel na politična vprašanja, so se zlasti bolgarski novinarji zanimali za podrobnosti sklepov beograjskih konferenc Male antante in Balkanskega sporazuma. Na številna vprašanja je g. Ruždi bej odgovoril:

»Pričakujemo, da se nam pridruži tudi Bolgarija«

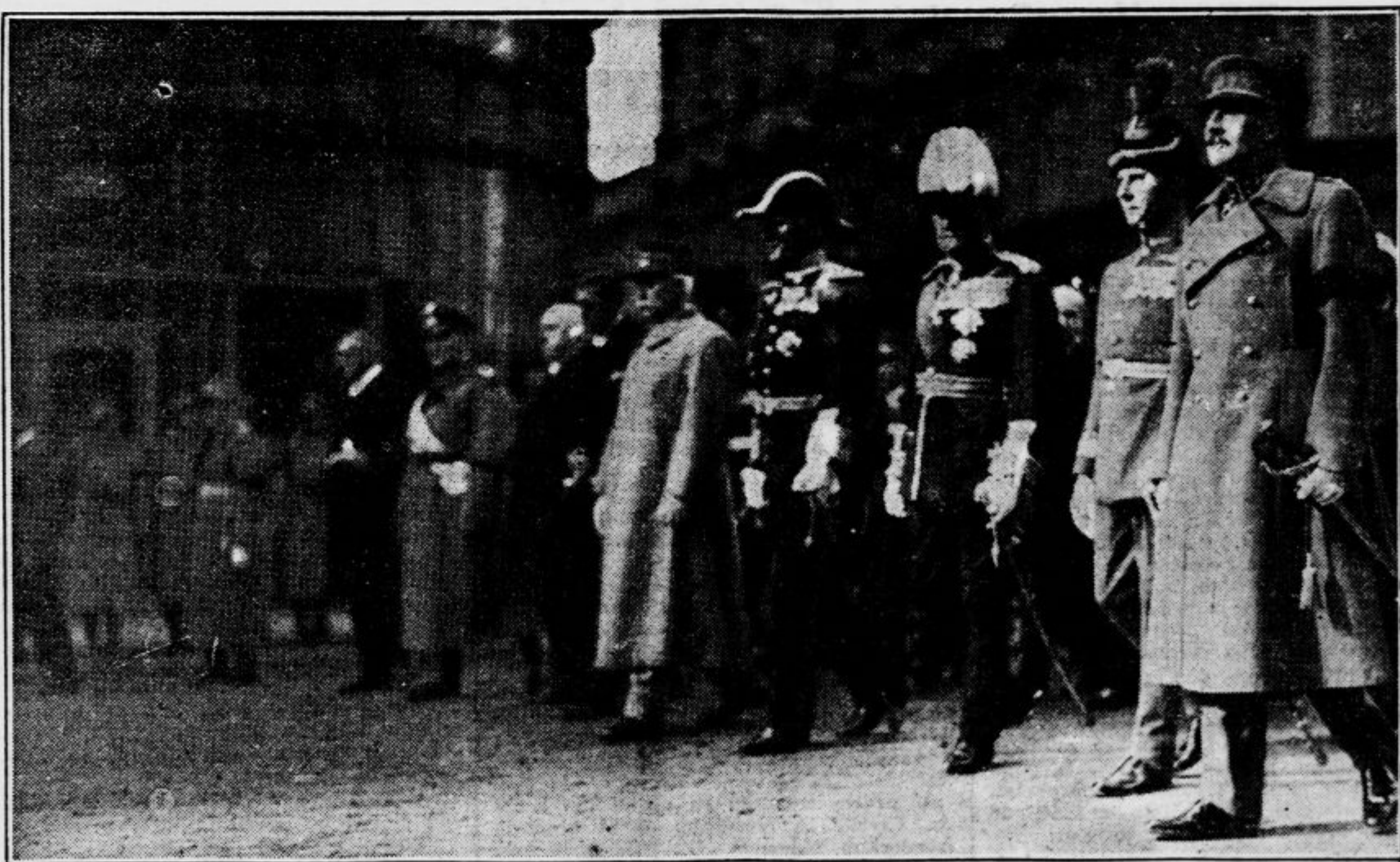
V komunikacijah je povedano vse, o čemer smo razpravljali. Komunikacije izraz naše enodušnosti in naše volje, da v vseh vprašanjih nastopimo enotno. O tem se bo podrobno razpravljalo tudi na skorajšnji konferenci balkanskih držav v Ankari, ki predstavlja redni sestanek stalnega sveta Balkanskega sporazuma. Beograjski sestanek je bil izreden v zvezi z zadnjimi izjemnimi dogodki. V Ankari se bo razpravljalo o vseh vprašanjih, ki se tičejo držav Balkanskega sporazuma. Taka vprašanja vedno obtožajo. Lahko pa že danes rečem, da v politiki držav, ki tvorijo balkanski sporazum, ne bo prišlo do prav nikake izpremembe. Obrnivi se k bolgarskim novinarjem je g. Ruždi bej dodal:

Mi vas, Bolgare, čakamo, da pristopite k balkanskemu paktu. Kaj mislite pri vas o tem?

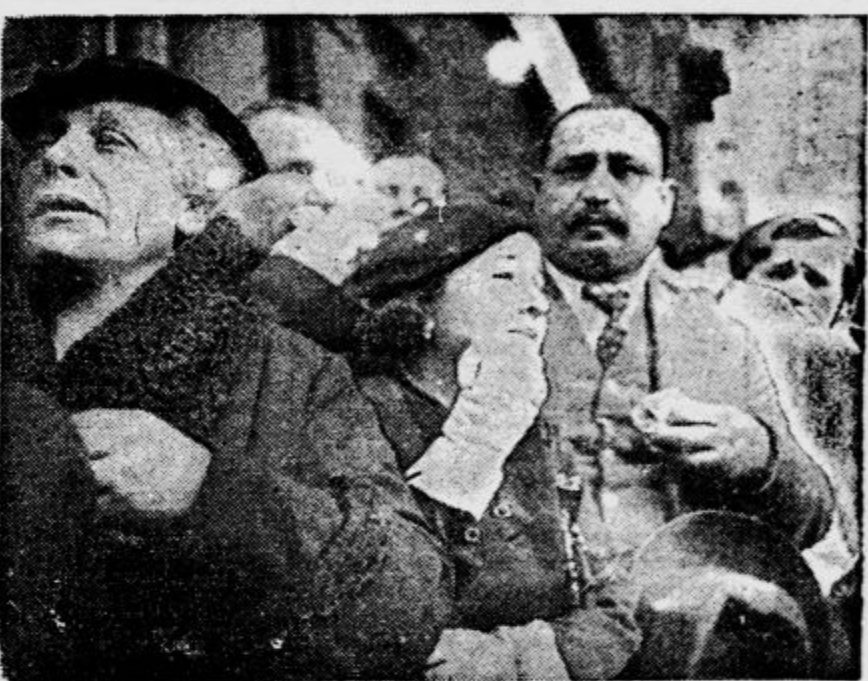
Urednik sofijske »Zore« je odgovoril: Moje skromno mnenje je, da pri nas temu ne bi nihče nasprotoval, ako se pokaže, da bi bil vstop Bolgarije v Balkansko zvezo koristen za našo državo in za ves Balkan.

Težkočam se moramo izogniti

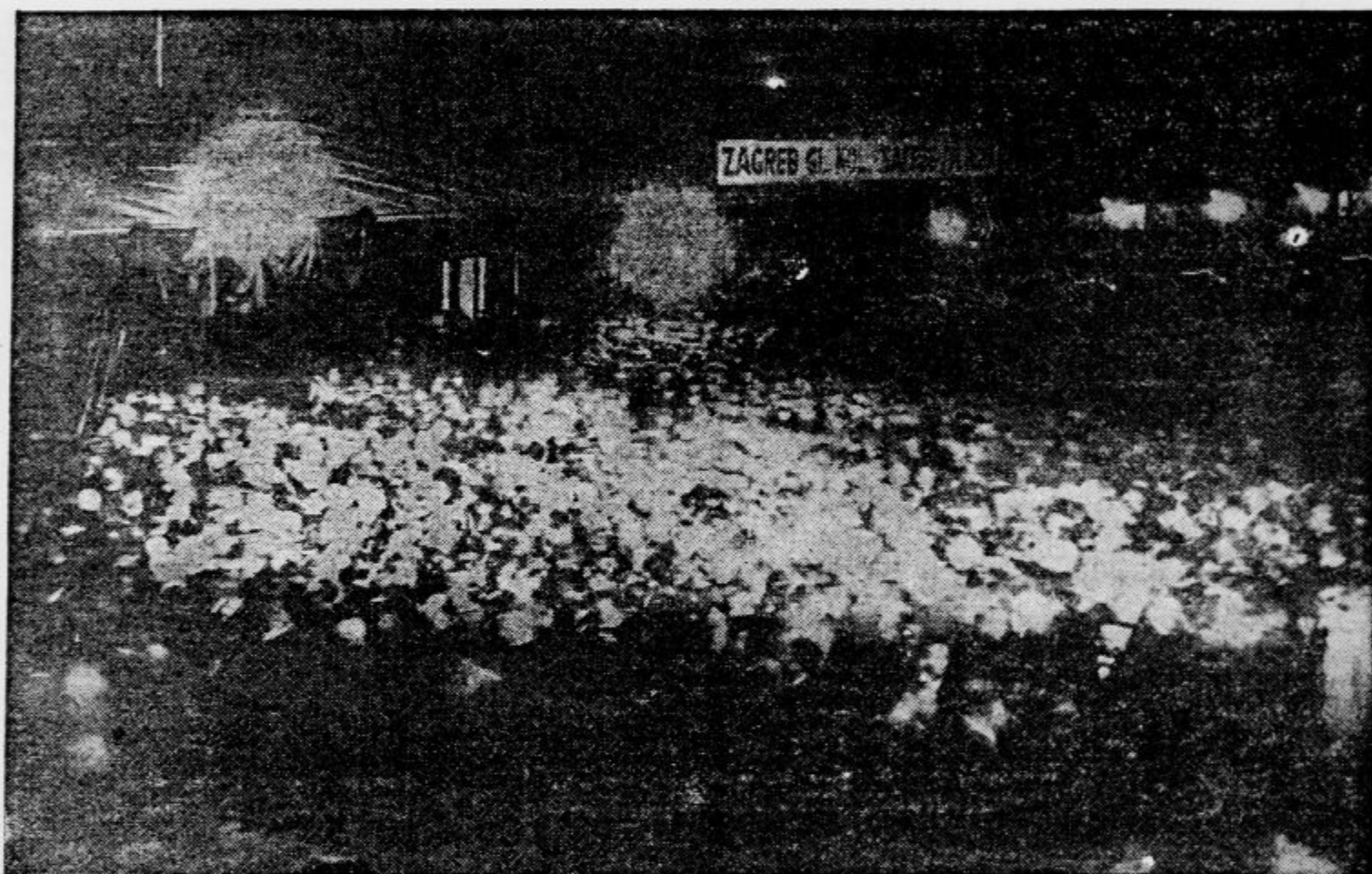
Kakšen smisel dodajate oni točki komunikacije, ki govori o tem, da lahko pride do še resnejših konfliktov, ako ne bodo iz-

Predstavniki evropskih držav in vojnih sil v sprevodu za hrsto Viteškega kralja: general Göring, avstrijska zastopnika Plönies in Karwinski, maršal Pétain, admiral Fisher, general Bratwight in zastopniki belgijske vojske

Tožni prizori s kraljevega pogreba v Beogradu

Iz francoskih dnevnikov: Tako je Zagreb počastil Viteškega kralja

Sok, ki v segretem stanju odkriva prihodnost

Pred nekoliko leti je po vsem svetu zbudilo veliko pozornost, ko je francoski kemik Rouhier v Srednji Mehiki odkril rastlino z imenom »jaje«, katere skrivnostne lastnosti so tamkajšnji indijanski rodovi poznali že dolga stoletja.

Iz soka te rastline se da pridobivati ekstrakt, ki povzroča že v neznatnih količinah omamljenost. V tej omami je mogoče vsi videti dogodke, ki se dogajajo bogve kako daleč in o katerih omamljenec prej ničesar ni videl. Uživalci jajca so sposobni gledati celo bodoče dogodke. Ker so s poskusi v nekaterih primerih ugotovili, da vzbujajo čudni sok v resnici svetlovidne in preroške sposobnosti je rastlina postala hipoma prava modna rastlina.

Iz Mehike so jo izvažali na debelo in po vsem svetu so jo gojili. Toda ta moda je kmalu splahnela. Izkazalo se je namreč kmalu, da je ekstrakt zdravju zelo škodljiv tako da so njegovo prodajo razne evropske države prepovedale oziroma ga dovolile prodajati le proti zdravniškemu receptu. Potem se je tudi izkazalo, da se prividi po tem roku ne razlikujejo od prividov po drugih mamilih, telepatiki in preroški pa so le pri osebah, ki so v to smer že od vsega početka nadarjene. Danes v javnosti ni več zanimanja za to rastlino.

Sedaj pa sporoča angleški botanik in potovalec Williamson, da je odkril v brazilskih pragozdih drugo »telepatično rastlino«, ki je po svojih učinkih stokrat močnejša

od mehiške. Indijanski rodovi jo dobro poznajo, znanstvena literatura pa je nikjer ne navaja. Rastlina je grm, iz katerega pridobivajo domačini mleku podoben sok. Zanimivo je, da nima ta sok v hladnem stanju nobenega vpliva. Če ga segreješ pa ga zadostuje že polovica čajne žličke da izzove po dveh minutah stanje, ki se v ničemer ne loči od transa nadarjenih medijev. Williamson sam drugače ni udarjen na to plat, prav pa da je v omami po tem soku gledal stvari, ki so se v resnici dogajale daleč preko oceana v Londonu. V prividih je n. pr. zvedel, da je neka njegova sorodnica smrtno zbolela, da je njegov sin doživel nezgodo s kolesom itd.

mislil, da bi se ji skril. Razgret, kakor sem bil, sem smuknil v bukovje in se ploskoma vrgel v kotanje, polno vlažnega listja. Hlad mi je prijal, še bolj pa okolnost, da sem skrivaj lahko opazoval Almo. Tekala je križem kakor srna, postavala, prisluskovala in se smejala lastni nesprenosti, ko me ni mogla najti. Zakukal sem, pa je stekla — mimo, a jaz v smeh! Nazadnje me je jelo mraziti in sem se skobacal iz kotanje:

— Alma!
— Kje si pa tičal?
— Saj si bežala mimo mene.
— Čakaj, Drago, zdaj ti vrnem!
In je odhitela navkreber in izgnila nekje med zelenjem. Ko jo zagledam, je med bršljanom čepela ob visoki skali in me je prizor tako omamil, da sem jo prosil, naj še malo ostane tako.

— Zakaj?
— Kakor vila si zdaj, Alma.
— Sem pa že rajši tvoja dekle! — mi je skočila v objem.

Izza tega izleta sem čutil, da nisem nič več prav trden. Utrujenost, mrazenje, potenje, vročica in medla velost, vse to me je izmenoma mučilo, dokler se nisem odločil in odšel k zdravniku.

— No, nič hudega. Malo prehlajenja, sicer pa kar glavo pokonci! — je menil. Res sem nosil glavo pokonci in sem se silil, da bi bil kakor prej, toda jeseni me je vrglo in sem ležal nekaj tednov. Zdaj je zdravnik govoril zelo učeno, a mi ni povedal nič posebnega. Le pazim naj se, da ne bo kakih komplikacij.

Ravnal sem, kakor mi je ukazal, Al-

ma pa je začela z ljubosumjem, češ, da sem zato tako medel in mrtev, ker sem se je naveličal. Rajši bi bil slišal ne vem kaj kakor ta očitek, ona pa se mi je ku-javo smejala, češ:

— Zakaj si bil pa skraja čisto drugačen?

— Zdi se mi, da sem vedno enak.

— Nikar ne govori, ko sam najbolj veš, Alma.

— Veš, Alma, bolan sem. Ko se pozdravim, bo spet vse dobro.

— Ti, pa bolan? Nikar si tega ne domišljaj in pusti zdravnike! Saj si kakor nagelj...

Govorila je tako vneto, da sem se ji moral smejati in ji verjeti. Vso zimo se nato nisem brigal za zdravje in sem se na moč silil, da bi bil čim bolj živahen. Hodil sem na ples in zabave, kamor je Alma dahnila, tja sem šel, ker sem hotel njej in sebi, da, v prvi vrsti sebi, dokazati, da sem še korenina, čeprav tako nalahko zmeraj pokašljujem in me obhajajo vse neveselosti, ki so me bile spomladi oplašile. Bogve, ali je Alma slutila, s kakšnim naporom se premagujem. Včasih, ko sva bila skupaj, se mi zdi, da me je skrivaj ogledovala z nekakšno zaskrbljenostjo, največkrat pa se mi je zadovoljno smejala, češ:

— Viš, Drago, da sem boljše kakor tvoji zdravniki. Ko bi nje poslušal, bi bil zdaj nemara res bolan...

Letos spomladi pa se je moj odpor zrušil, kakor da je nenadoma vse ugasnilo v meni. Zdaj je zdravnik govoril na moč resno, še bolj resno pa me je opom-

nila bolezen sama, ko se mi je na lepem udrla kri. Bilo je strašno. Ne bolezen, ne grozeča smrt, ampak le tista mrka misel, da je zdaj neizbežno konec sanj o sreči z Almo, da jih mora biti konec, to me je do kraja stisnilo. Kakor hitro pa sem si le nekoliko opomogel, sem ji povedal, kako je in kako mislim, da mi vest ne dopušča v takih razmerah ustanovljati družine. Vprav zaradi nje, Alme, in zaradi tople ljubezni do nje se moram odpovedati svojim sanjam. Naj mi torej skraja ne zameri in naj si ne kali sreče, ki jo še čaka v življenju, z moje žalostno usodo.

Mislil sem iskreno, pošteno, in kakor upam, edino pametno, Alma pa kakor vihra! Kako je ves čas slutila in se ji je kar zdelo, da jo hočem samo izigravati in se ji potem izmuzniti. Da sem človek brez značaja in vesti in da ravnam s poštenim dekletom kakor morda kdo drugi ne niti s pobešnico... Ali me ni takoj skraja opozorila, naj si premislim? In kaj sem ji vse obetal in kako sem govoril! Da se le ne sramujem take nemožne zahrbtnosti? Ako mi je res tako docela odveč, naj bi ji vsaj pošteno povedal.

Bila je nedostopna za vsako pametno besedo in sva se razšla v jezi. Doma sem kakor mrlič omahnil na posteljo in nisem nič več razumel niti nje niti sebe. Vso noč sem topo strmel po sobi kakor mrlič iz krste. Ali sem res samo jaz taka izjema med ljudmi, da sem Almo z besedami, ki sem ji hotel z njimi samo dobro, tako do jedra razburil in razžalil?

TEDEN DNI FILMA

Carica vseh Rusov

Film, s katerim bo Elitni kino Matica v Ljubljani po dnevih velikega žalovanja danes spet pričel predstave, je eno izmed največjih del ameriške filmske industrije. Imenuje se »Carica vseh Rusov«. Film je izdelal Paramount. Carico glumi Marlene Dietrichova, poleg nje sta ustvarila glavni vlogi Luiza Dresserjeva in Sam Jaffe. Prvič pa nastopi tudi Marija Siberjeva, hčerka Marlene Dietrichove. V celoti je v tem filmu zaposlenih okrog 1000 igralcev. Po dnevniku carice Katarine II. je manuskrpt napisal Manuel Komrov, režijo pa je prevzel slaviti mojster Jože Sternberg. Film je obšel že vsa velika kulturna središča na svetu in je povsod ubralAVORIKE. Zato je hvala odveč. Zanimala pa bo naše občinstvo kratka vsebina:

Na Pruskem živi mala princesa Sofija. Je razvajeno otroče, ki niti od daleč ne slutiti, da ji bo usoda dodelila nenavadno bodočnost: da bo postala žena ruskega prestolonaslednika, in pozneje carica-vladarica. Otroče se razvija v krasotico, ki ji v smehu in zabavi minevajo dnevi. Naenkrat prispe na dvorec odposlanec ruske carice Elizabete, princ Aleksej. Posledica: Sofija mora odpotovati s svojo materjo v daljno Rusijo.

Težko je potovati v Rusijo. Ni bilo letal, ne avtomobilov, ne brzdovlakov, do ruske meje se je bilo treba cijaziti z vozom, po Rusiji pa s sankami. Ali brhka Sofija lahko prenaša napore poti? V njeni duši blodi čudoviti prividi, nestrpno pričakuje sestanek z onim, ki mu bo zvesta tovarišica — z zarocenecem princem Petrom, ki ga ne pozna niti po sliki, vendar ji je njegov odposlanec princ Aleksej povedal o njem mnogo lepega.

Dospeta mati in hči v Moskvo in carica Elizabeta ju svečano sprejme. Sofija je vzneta na tudi razočarana: njen zarocene je grd in razen tega zelo čudnega značaja. Takoj ji začne dvoriti lepi princ Aleksej. Sicer ne brez uspeha vendar pa Sofija izbegava sestanke z njim.

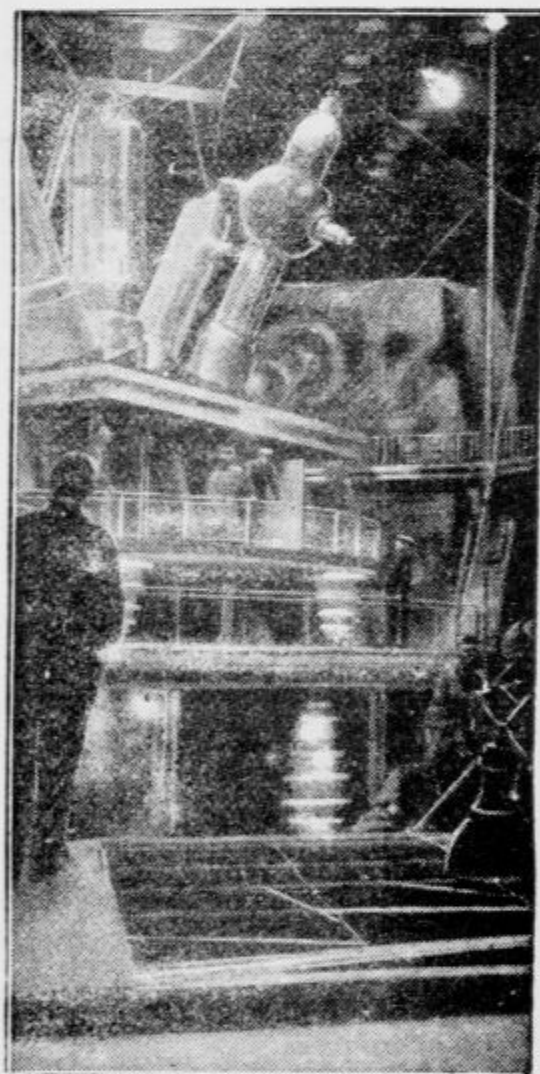
Toda Sofija se zdaj že imenuje Katarina, ker je morala na caričino zahtevo izpreme-

Pri revmatizmu v glavi, ledjih, plečih, živčnih bolečinah v kolkih, usedu (Hensenschuss) se uporablja naravna »Franz Josefov« grenčica z velikim pridom pri vsakdanjem izpiranju prebavnega kanala. Univerzitetne klinike izpričujejo, da je »Franz Josefov« voda posebno v srednjih letih in starostni dobi izborna čistilno sredstvo za želodec in čreva. »Franz Josefov« voda se dobiva v vseh lekarnah, drogerijah in specijalnih trgovinah.

niti ime. Poročna ceremonija je svečana. Ampak vsa velika parada Katarine ni napravila srečne. Ona hrepeni po ljubezni in te ji Peter ne more nuditi.

Na ruskem carskem dvoru sta se zgodila dva pomembna dogodka: Katarina je rodila prestolonaslednika, kmalu nato pa je umrla stara carica Elizabeta. Peter postane car. Vlada tako okrutno, da ga vsi zamrzajo. Med tem pa Katarina že učvrščuje svoje prijateljstvo z armado.

Princ Aleksej je mladi carici vedno bolj za petami. Toda ona noče čud ničesar o njem, ker je imel zveze s pokojno carico. Katarina poklanja svoje srce grofu Orlovu, ki ji je mnogo pripomogel do tega, da je vrgla okrutnega Petra. S pomočjo vojске in duhovščine postane naposled Katarina velika carica vseh Rusov.

Prizor iz velikega filma »Zlatos, ki ga bomo videli v Ljubljani: Ogromni laboratorij

Kaj bi bil vendar kdo drugi naredil v istih okoliščinah? Ali naj bi si bil pomagal z lažjo, ko mi je takdo nepojmljivo zopraj?

Zjutraj sem ji hotel pisati in ji docela mirno pojasniti svoje misli. Vem, da sem jetičen in sem pravi čas za ozdravljenje zamudil. Bolezen lahko traja mesece, morda celo leta, lahko pa ugasnem tudi prav kmalu. Na takega moža se vendar ne bo vezala...? Kaj naj počne s svojo svežo mladostjo, ako bom jaz pokašljeval in hiral kraj nje? Mar hoče biti bolniška strežnica in ne žena...?

Vse to sem ji hotel pisati in pojasniti z natančnostjo, kakor sem je v življenju vedno vajen. Ako pa vzlic temu vztraja, da postaneva mož in žena, potem seveda sprejemam to veliko žrtev njene ljubezni, ki mi bo kakor topla lučka svetila v mrzlo brezbrežnost vsega neznanega, ki se razprostira za zaveso smrti.

Ze sem se lotil pisanja, ko prejmem njeno pismo. Cisto kratko je pisala:

— Grem, da končam tam, kjer sem bila najbolj srečna s Teboj. Zdaj boš lahko zdrav.

Alma.

Planil sem venkaj. Hotel sem na vsak način govoriti z njo. Urno, urno, da ne bo prepozno!

Na cesti se mi je stemnilo. Iz mraka se zavem šele doma in kraj postelje stojim zdravnik. me resno motri in nujno priporoča mir. Da. mir...

Vse je še živo v meni kakor se je zgodilo, a kje je tu moja krivda? Ali ni zopet tukaj? Alma...

Morda me vabi za seboj... Pst, zdajle je šla mimo vrat, je postala, se smejala. Ali bo odpila? Alma!

Mimo je šla. Videl sem jo. Na ovinku ulice se je ozrla in se mi nasmehnila. Pojdem in jo poiščem. Pojdem, da bo konec trpljenja. Natanko tja pojdem, kjer sem bil najbolj srečen z njo.

Kdo neki prihaja k meni? Pismo. Res, njeno pismo... In šele včeraj je pisala:

— Znanka mi sporoča, da si obežal in si baje resno bolan. Seveda tega ne verjamem, zadošča mi pa, ko slutim, da Te je vendar nekoliko pogrelo in pretreslo... Cisto odveč Ti tedaj le nisem bila, ko si se zbal — moje smrti. Sicer pa ne misli, da sem res tako nespametna. Življenje je prelepo, da bi ga pehala od sebe. Jutri obhajam zaroko in v kratkem bom gospa. Prav nalašč, razumeš? Ne domišljaj si, da jokam za Teboj. Moj ženin sicer ni vladni koncipist, ampak le dostojen podeželski trgovec, toda nič ne de. Dokazala sem Ti, mislim, da sem močnejša od Tebe, in to mi je dovolj. Tudi za masčevanje, razumeš?

Alma.

Razumem, razumem. Vse razumem in ničesar več. Ha ha! Le kje bi še našel na svetu bedata, ki bi bil meni enak? Haha ha...

Zdravo, gospod doktor! V zdravilišče, pravite naj grem? Kakor želite. Meni je čisto vseeno. Prav za prav, ako dovolite, bi šel natrati v prvo beznico in se ga pošteno natreskal. Ha ha ha, to sem kavelj, kaj, gospod doktor?!

Naše ženstvo spominu Viteškega kralja

Na komemoraciji našega narodnega ženstva v Ljubljani je imela predednica Banovinske ženske zveze gospa Minka Govekarjeva tehten spominski govor, iz katerega posnemamo:

Junaško epopejo jugoslovansko je zla usoda dopolnila z novim, prekrasnim in obenem strašnim spevom. Epopeja jugoslovanska, ki zadivlja ves kulturni svet z veličastnimi liki kraljevičev Marka, carja Lazarja, carice Milice, Miloša Obilića, Majke Jugoviove in Kosovke devojke, je te dni posadila v Pantheon nesmrtnih vzornikov, nepozabljenih junakov srca in duše n o v, svetel lik kralja Aleksandra Karadjordjevića. Ta lik je prav tako lep, kakor ga je ustvarila domišljija starogrškega naroda pod imenom Homerja z junakoma Ahilejom in Hektorjem in kakor se je porodil v fantaziji starih Germanov pod naslovom Nibelungov s solnčnim vitežem Siegfriedom. Ne, še mnogo lepši je naš lik, ker je bil resničen, kri naše krvi, živ utrip naše jugoslovanske duše. Med nami se je narodil, med nami je živel, se boril, trpel, sejal zmage, pravico in dobroto, — med nami bo počival do sodnega dne...

Pred nekako 160 leti se je v poturčenem kotu srbske Evrope dvignila pesčica kmotov in pozvala tovariša kmeta, naj jih vodi v boj za svobodo. Kmet in trgovec je bil Juri Petrovič, bivši nadstojnik dobrovoljce avstrijske vojske ob srbsko-turški meji. Niti brati niti pisati ni znal Juri, a ker je bil nadstojnik, ker je bil moder in hraber v borbah proti Turkom, so ga kmetske soseske pozvali, naj jim bo vodja. »Zmagamo naj, ali umremo!« so mu rekli. — »Bratje, ne silite me — vzemite drugega — svojega — saj jaz sem z one strani, — iz Srbije!« jih je prosil in se otepal. Kmet je pa so mu odgovorili: »Tebe hočemo in nikogar drugega!«

Tako je postal Juri Petrovič — Karadjordje — srbski begunc, kmet in trgovec s svinjami, analfabet, a genijalen vojskovodja in moder, nepodkupljiv sodnik vojda, prvi vladar Srbov v 19. veku, osvoboditelj zaslužene Srbije, rešitelj Beograda in cele vrste srbskih mest in pokrajin... Ta kmet je bil rojen strateg, ki je s četami svojih slabo oboroženih kmotov zmagoval v številnih bojih turške armade, pred katerimi je bila še malo prej trepetala Evropa.

Ta kmet analfabet, je bil rojen diplomat, ki je bil v zvezi z ruskim carjem, z avstrijskim cesarjem in s francoskim imperatorjem Napoleonom: ta kmet je tem močnejši vladarjem odpiral oči in prižgal luči, ki so bile tako svetle, da jih niso mogli prenesti; na lastno škodo, na lastno sramoto ti veliki monarhi niso razumeli idealov in stremeljenja skromnega, a herojskega kmeta Srbal!

Ta kmet je prvi prinesel osvobodeno Srbijo kulturo in civilizacijo, ustvaril jim je šole, uredil prvo javno-svobodno upravo in pozval v deželo pravnike in filozofe, da bi mu pomagali izpremeniti bivšo »turško dražnjo« v evropsko državo. Zaman! Sredi najlepšega delovanja so ga izdali lastni srbski častniki, so storili konec te največje srbske sramote.

n izkazali hvaležne: za enovalni Karadjordjevega avstrijskega sovražnika, Miloša Obrenovića.

In začela se je vnovič doba srbske sramote in suženjstva. Le nekaj let je vladal blagi in mehki Aleksander, sin Karadjordjev. Pa so ga Obrenoviči pregnali v tujino, da so se lahko po izdajalskem, podkupljenem razuzdanem Milanu Obrenoviću valjali v germano- in madžarofilstvu ter se pod Aleksandrom Obrenovićem z njegovo razvipo Drago utapljali v zaničevanju vse Evrope. Srbska vojska, na čelu ji srbski častniki, so storili konec te največje srbske sramote.

»Kako ste mogli odstraniti kralja in kraljico?« sem vprašala l. 1904. srbske častnike, ki so bili došli med nas Slovence v Beogradu na dan kronanja kralja Petra Karadjordjevića.

»Ah, to je bil za nas konec srbske sramote!« so mi odgovorili in pripovedovali, kaj so bili Obrenoviči.

L. 1903. so pozvali srbski čisti in pošteni rodoljubi princa Petra, sina izgnanega srbskega kralja Aleksandra Karadjordjevića, iz svobodne Švice, naj prevzame zopet prestol svojega deda Jurja Petrovića Karadjordja in očeta Aleksandra.

In v Beograd je došel kralj Peter, bivši Peter Mrkonjić, vodja srbskih borcev za osvobodjenje bosanske raje. Prostovoljno je prisegel, da bo najvestnejši čuvaj srbske ustave, odkrit prijatelj svobodomiselnih idej, prosvete in napredka... »Brez soglasja z ljudstvom in z ustavo ne bom ukrenil nikdar ničesar!« tako je objubil.

Nemški pisatelj-zgodovinar Hermann Wendel piše: »Bil je mož-beseda. Peter Karadjordjev je postal prvi vzorno ustavni vladar Srbije, ki se ni odmaknil niti za prst od ustave iz l. 1889. In ostal je v svojem preprostem življenju in odkritosrčnem mišljenju, kakor tudi v svoji vernosti živ vzorec kmeta iz Sumadije!«

Kakor ded Jurij, se je kralj Peter lotil najprej prenovne vojske, pa kulture in notranje uprave, sklenil z Bolgari prijateljsko zvezo in nato začel borbo za osvobodjenje zadnjih pokrajin, ki so se ječale pod azijskim turškim jarmom. Ze star je došel kralj Peter do svojih pravic in prestola.

Ali usoda mu je dala resnega, genijalnega sina Aleksandra, ki je po dedu Karadjordju podedoval vse talente stratega in heroja. Prestolonaslednik Aleksander je v očetovem imenu zmagoval Turke od bojišča do bojišča, da je strmelava vsa Evropa in pa — da je od jeze in strahu zajela Avstro-Ogrska. Prva balkanska vojna je ovenčala glavo Aleksandra Karadjordjevića s celo vrsto lovorjevih vencev. Vsa Srbija je bila osvobodena.

Ali Avstro-Ogrska je nahujkala zaveznike Srbije, junake Bolgare, da so za hrbtno naskočili bojnega tovariša — Srbia. Nemški vladar Bolgarije je izdal prijatelja: kakor črni Hagen je hotel izpražati zabosti srbskega Siegfrieda. Toda Aleksander se ni dal! V imenu očeta Petra I. je v nezaljšani naglici premagal tudi Bolgare in osvojil Makedonijo.

In spet se je lotil kralj Peter s svojim sinom Aleksandrom delovanje za mir, red in napredek Srbije. Država je cvetela. Toda Avstro-Ogrska v svojem sovraštvu

do vsega Slovanstva, zlasti pa Jugoslovantva se ni nehala. Okupirala je Bosno in Hercegovino, ki je po svoji ogromni večini in po vsem značaju srbsko-hrvatska, začela je ostudno trgovinsko vojno proti Srbiji in končno je na Vidov dan l. 1914. prav tik ob srbskih mejah priredila velike manevre. Izživljala je vprav nesramno.

Ni ni čudnega, da je vrel od maščevalne ogorčenosti in srbski mladini to m onstran srbskih mej. Tako so počili strelji v Sarajevu. S slepoto udarjeni avstro-ogrski in velikomski državnik in politikastrsi so mislili, da bodo zdaj igrati pohodili Srbijo. A zažgali so vsesvetovno vojno, ki jih je požrla.

Pozabili so, da ima Srbija dva genija: Petra in Aleksandra. Preko strašnih albanjskih gor, v snegu in ledu sta v grozni zimi bežala: kralj Peter na volovskem vozu in prestolonaslednik, vrhovni poveljnik Aleksander, deloma na konju, deloma bolan po operaciji na nosilnici s svojo armado. Ko smo že obupavali celo Slovani nad Srbi, ni sta obupala kralj Peter in Aleksander.

In l. 1918. sta odločila svetovno vojno na slovanškem jugu. Aleksander je premagal Bolgare in njih avstroogrške in nemške zaveznike; pomagali so mu Francozi in jugoslovanski dobrovoljci, med njimi tudi Slovenci in Hrvatje...

Vstala je Jugoslavija, ki jo je priporil in ustvaril v prvi vrsti prestolonaslednik — vrhovni komandant Aleksander Petrovič Karadjordjevič. Prostovoljno smo Slovenci in Hrvatje izjavili njemu in njegovemu očetu, da hočemo biti združeni v skupni državi.

Vsi še vemo, kako smo sprejeli regenta Aleksandra, ko je došel prvič v Slovenijo. Jokali in vriskali smo od sreče in zmagovalstva. Vsi še vemo, kako široko svobodno in skrajno demokratično ustavo smo dobili.

Ko smo imeli v Novem Sadu prvo plenarno sejo Jugoslovanskega ženskega saveza, ki se je takrat imenoval še »Savez SHS«, so nas povabile sestre Srbkinje v Beograd. In blagopokojna prva naša predsednica dvorna dama Danica Hrističeva nam je izposlovala avdijenco.

Takrat nas je prvič sprejel princ regent Aleksander in njegova sestra, princesa Jelena. Izredno je bil ljubezniv, govoril je z vsako posebej ter pokazal, da pozna Slovence in njih književnost bolje kakor marsikak evropski literat.

Leta 1924, ko smo imeli v Beogradu konferenco Male ženske antante, smo prejeli dvorna vabila na čajanko. Na dvoru so nam priredili koncert, ki sta se ga udeležila kralj Aleksander in kraljica Marija. Takrat smo bile že drugič sprejete po kraljici, ki je nagovorila posebej vsako zastopnico naših društev. Zakaj že leto prej smo bile sprejete na Bledu zastopnice odbora društva Dočji in matinski dom kraljice Marije v Ljubljani. Prišlo smo k njej na Suvoor, kjer je ljubeznivo z nami govorila sama brez kralja...

Vemo pa vsi tudi to, kako se je obnesla vzgledno demokratska ustava v Jugoslaviji in kakšne sadove je rodila skrajna svoboda v narodni skupščini. Po naši državi se je bilo razpaslo podivjano strankarstvo. Brat je pobijal brata, stranka je pobijala stranko, a v skupščini so razžarele strasti do

Začetki ženskega gibanja v Srbiji

Pri nas med Slovencami se je pojavilo žensko gibanje v pravem smislu besede, to je kot borba za žensko enakopravnost razmeroma zelo pozno. Že od začetka je imelo veliko bolj značajne borbe za gospodarsko enakopravnost z možem v okviru določene stanu kakor pa idejno obeležje. Prva ženska skupina, ki se je pri nas organizirala na podlagi zahteve po enakopravnosti, so bile učiteljice, ki so osnovala samostojno društvo pod imenom »Društvo slovenskih učiteljic leta 1898. Društvo se je vztrajno borilo za enak materialni in pravni položaj učiteljic z učitelji. Ker se je društvo zavedalo, da je za tiste čase parlament najmerodajnejši forum za doseganje stanovskih in državljanjskih pravic, je uvrstilo v svoj program tudi borbo za žensko volilno pravico. Druge žene izven vrst učiteljic so si ustanovile l. 1901. »Splošno žensko društvo«, ki je pa delovalo bolj v kulturni kakor pa v feministični smeri. Društvo z izrazito feministično tendenco se je pri nas ustanovilo šele po vojni l. 1926. in sicer pod imenom »Ženski pokret«, ki je združil slovenske žene v borbi za politično, družabno in državljanjsko enakopravnost žene ter vsekozi dosledno zastopa ženske interese. O ženskem gibanju med Slovencami in o njihovem delu do l. 1920. je vestno zbral material v knjigi Minke Govekarjeve »Slovenska žena«.

Med Srbkinjami so začetki ženskega gibanja precej drugačni. Dočim pri nas stremenje po enakopravnosti ni našlo mnogo odmeva niti pri ženskah, še manj pa pri moških in je čisto naletelo celo na posme in odpor, so bili med inteligentnimi Srbi pripricani o potrebi po ženski osamosvojitvi tudi najboljši moški, med njimi Svetozar Marković, ki je vedno naglašal, da je žensko vprašanje važen del novega socialnega programa, ki ga je on z vso vnemo zastopal. Zato se je pojavilo žensko gibanje med Srbkinjami na idejni podlagi že v sedemdesetih letih. O začetkih tega gibanja je nedavno izšla brošura, ki jo je napisala Ljubica Marković, profesorica v Beogradu. Ker je treba, da tudi me poznamo razvoj ženskega gibanja pri Srbkinjah, naj navedem glavne podatke iz omenjene brošure.

Svetozar Marković je svoje ideje sprejemal od svojega učitelja Rusa Černiševskega in jih je poizkušal širiti v Srbiji. Tedanji reformatorji iz njegovih vrst so zahtevali za žensko iste pravice kakor za moškega v imenu osebne svobode posameznika. V Rusiji je ta pokret mnogo doprinesel k temu, da so se ženi tako zgodaj odprla vrata vseučilišča in v javne službe. Zname-

blaznega sovraštva enega do drugega. Večina v skupščini se je spramnjala kakor vreme z lunjo. In vsaki par mesecev je padla druga vlada. Slodnjic so v skupščini počili strelji.

Bilo je nemogoče in obupno. Tedaj je kralj Aleksander razgalil jezika v prepirljivo skupščino, imenoval močno vlado lastnega zaupanja in prevzel vso odgovornost za ukrepe v državi sam. Zopet je dokazal s tem izreden pogum, a tudi ogromno dalekovidnost. Zatrli je vse strankarstvo in hujskanje ter pozval vse državljane na stvarno, konstruktivno delo. Zavrgel je SHS in imenoval državo tako, kakor so si že dolga stoletja želeli z vročim hrepenenjem vsi pravi, pošteni rodoljubi — Jugoslavija.

V državi je nastal red in mir. Lopovi pa so dobili slednjic tudi strah. In kralj Aleksander je pozval v Beograd novo skupščino mož, ki so bili pripravljeni resno, pozitivno delati, ne pa brez kraja pričakati in pretepati ali celo streljati se! V par letih je po kraljevi inicijativi storila skupščina več kakor prej v desetih letih.

Po zgledu svojega nesmrtnega očeta, kralja Petra Osvoboditelja, pa se je lotil kralj Aleksander tudi dela za mir in prijateljstvo med vsemi sosedni Slovani. S Češko-slovaško nas je zvezal z nezlomljivimi vezmi in bil s prezidentom, filozofom svetovne slave, Tomažem Masarykom v stalin zvezi. — S Francijo, ki nas je v vojni n miru ves čas zvesto podpirala, je ohranil zveze najpogostejša prijateljstva. Z Anglijo imamo ne le politične, nego tudi rodbinske zveze in z drugimi državami, tudi z Nemčijo je po zaslugi kralja Aleksandra naše razmerje boljše, kakor je bilo kdajkoli. Saj kralj Aleksander je podedoval po dedu Karadjordju sijajen diplomatski talent.

A zopet je posnel svojega modrega očeta ko je storil vse, da se Jugoslavija poveže in približa tudi z Bolgarijo. Vse, kar je grozno preteklo, je pozabil, samo da utrdi mir na Balkanu. Vžlic vsem nevarnostim je odpotoval sam s kraljico v Zofijo in s svojo ljubeznivo prisrčnostjo očaral bolgarsko javnost in tamošnji politični svet. Odpotoval je v Carigrad in sklenil z bivšo najboljšo opesno sovražnico, s Turčijo prsrčno prijateljsko zvezo.

Čudodejnik, ki je osvojil s svojo šarmantnostjo in duhovitostjo, s svojo brezprimerno energijo, z resnobo in miselno globino ves diplomatski in državniški svet, je hotel končno pridobiti še Italijo.

Ko je uredil lastno državo, ko ji je dal vse zavode za kulturo in umetnost, vse možnosti za napredek in — vžlic svetovni krizi čim višji razvoj, je hotel utrditi vsemu svetu n vsemu človečanstvu mir in vsoobči sporazum.

Zato se je odpravil radosten, pogumen, podjaten in poln vere v svojo srečno zvezdo preko morja v Francijo. Tam naj bi se položil temeljni kamen harmoniji med Jugoslavijo in Italijo med Malo in Veliko antanto.

Zaman! Kakor pradedu Karadjordja je ga je zadela zla usoda: dvignil se je po del morilec, plačanec jugoslovanskih izdajalcev... in naš Vodja je padel!

Od Triglava do Gjevgejije, od Jadrana do Balkana buči, žumi in domi plakanje in ihtenje Jugoslovenov in Jugoslovenk kakor ga ne pozna zgodovina. Vse svet je vztrpetal v grozi in bolesti. Vse države izražajo v izjemno gorčkah izlivih svoje najgloblje sožalje... Ali najbolj vemo n čutimo Slovenci, kaj smo izgubili. Vsa leto je prihajal s svojo visoko ženo in zorno deco med nas se vozil po belih naših cestah, lovil po naših gorah, kramljal z našim kmetom, ogovarjal naše šoleke otroke: srečen je bil med nami in mi smo ga ljubili... A zdaj... nihkili več!!

ženino intelektualno sposobnost ter njeno zmožnost tovariškega odnosa v družabnem življenju.

Skupno z drugimi socialnimi idejami je propagiral v svoji zemlji tudi feministične ideje. Ker je bil tedaj tudi za njegove ruske učitelje J. S. Mill merodajen glede niranja na ženskem vprašanju, je objavljval v »Mladi Srbadiji« odlomke iz Millove knjige »Te subjection of women« (Ženska podrejenost) in l. 1871. je bilo to delo v celoti prevedeno na srbski jezik. (Pri nas je le malo žen, ki pozna to zanimivo knjigo.)

Tako je v Srbiji Svetozar Marković prvi oblikoval osnovna feministična načela ter širil njihovo pojmovanje v pozitivnem smislu. Četudi njegov ideološki feminizem ni korakal vzporedno z dejanskimi razmerami v Srbiji, je vendar on položil temelj gibanju, ki ga je pozneje razvoj sam ojačil in mu dal realno bazo, porojeno iz ekonomskih razmer. Svetozar Marković je gledal v bodočnost. Skerlič je v svoji izvrstni študiji o Svetozaru Markoviću napisal o njem sledeče značilne vrste: »Teško je izreči to priznanje, vendar je resnica, da je Marković pred 50 leti s svojimi idejami o socialni pravičnosti, svobodi misli in feminizmu popolneje in točneje predstavljal ideal demokracije, nego ga predstavlja današnja demokracija v Srbiji.«

Pod vztrajnim Markovićevim vplivom so začele že tedaj o ženskem vprašanju povsem resno razpravljati ugledne revije in celo dnevniki. Vprašanje o višji ženski izobrazbi je postalo vedno aktualnejše. Glasovi o ženskih izobrazovalcih so postali vedno močnejši, toda prednost se je dajala izobrazbi žene kot gospodinje. Feminizem, kakor si ga je zamišljal Marković, v Srbiji ni našel tal, ali vsaj ne v oni globini, ki si jo je zamišljal on in ki se je zasidral v kulturnejših državah. V Srbiji je žensko gibanje našlo ženo še nepripravljeno. To ni prav nič čudno, saj je živila srbska žena tedaj še v prav patriarhalnih razmerah, a ideje o ženski enakopravnosti še sedaj ne najdemo odmeva pri mnogih žedah, ki se smatrajo za bolj kulturne in bolj napredne, dasi so danes dani vsi pogoji za spoznanje potrebe po enakopravnosti.

Moda za jesen

Na pariških ulicah so se pojavili že prvi modeli za hladno sezono

Iz akvaristove torbe O salmonidih in drugo

Kakor da bi nas hotela zapustiti, nam prikazuje vsak dan manj in manj in kar se da vsak pokrila njena nasprotnica, ledenosrčna, vseučničujoča zima zeleno ozimino, travnike ter orumenele in ogolele gozdove. Naše ljubljanske bodo ali mirno spale v blatu, ali pa skoro negibno stale v globljih kotanjah, živeč od tolske, ki so si jo v toplem poletju nagomilile. Nu — so pa izjeme. Če se potrudimo k potokom in rečicam, ki slove tudi v poletju po svoji mrzli vodi, tja k vodam, kjer poredni valovi skakljajo preko kamnov, mrmrljajoč čas glasneje čas tiše svojo pomirljivo neskončno pesem o večnosti, nas bodo nekatere vrste rib kmalu pripravile, da se tudi v zimski dobi prav dobro počutijo in da so si celo najmrznejše mesece izbrale za svojo — svatbo. Plemenitemu rodu pripadajo te ribice, rodu salmonidov ali lososov. Njih gibko, podolgovato telo je raznovrstno pobarvano, sploh se pa njih barva prilagodi v jači meri kakor pri drugih ribah okolici. Salmonide spoznamo na tolsčenki, to je kratek, tolst izrastek v obliki majhne plavuti med hrbtno in repno plavutjo.

Naša najlepša roparica, rdeča plikasta postrv se ženi, ko se voda precej ohladi, torej v gorskih vodah prej, že v mesecu listopadu in vinotoku, v nižje ležečih vodah pa za časa adventa in navadno do konca božičnega meseca. Ikrnica, kateri sledi mlečniki, si izkoplje, maha jo z repom iamicico v pesku plitkega dna, zatem pa spuсти vanjo del svojih 4 do 5 mm debelih ameno rdečkastih iker, ki jih samci takoj oplode. Ko je prvi obrok predan vodi, odplava ikrnica s svojim spremstvom in odalaga na pripravnih mestih in v krajsih ali daljših presledkih ikre na isti način, vsekakor jih pa preda naročju prirode v teku 5 do 10 dni, kar je odvisno tudi od količine iker. Mlajše in manjše postrvi imajo manj iker, kakih 300 do 500, starejše in večje pa do 2000 in tudi več. Po preteku 4 do 8 tednov se pojavljajo majhne ribe z večjim mešičkom na trebuhu. Plavati ne morejo, ker jih vleče mešiček k dnu. Skrite za kamenjem stoje mirno, samo plavuti in repček delujejo. Po preteku prvega meseca se pa izgubi polagoma hranilni mešiček in sledi gredo same s trebuhom za kruhom. Mladiči salmonidov imajo značajne temne počezne pege na bokih. — Isti svatbeni čas si je izbrala pegasto marogasta jezerka, ki je, kakor že ime samo pove, pretežno v jezerih in kanadskih zlatovčica, ki je šele okoli 50 let v evropskih vodah.

Če pogledamo na drugo stran Triglava, tja, kjer se izvije bistra voda iz objema mogočnih skal, tja, kjer prisuhi na svetlo deviška Soča, vidimo v zimskih mesecih, torej o Božiču, v prosincu in svečanu krdele svatov lepe soške postrvi. Kdor je bival vsaj mimogrede nekeje v gornji soški dolini in ribaril v vodah tega nad vse krasnega gorskega raja, se bo spominjal globokih kotanj, kjer stoje komadi, ki so meter in več dolgi. Pri manjših soških postrvih opazimo poleg temnejših tudi medio rdečkaste rdečkaste razlivajoče se pežice. — Ostala žlahta skupine plemenitih salmonidov, kakor so sulec, šarenka in lipan, se pa podajo v svate kasneje, v pozni zimi in v zgodnjem poletju.

V akvarijih se drže salmonidi, razen šarenke, bolj težko. Tudi več komadov ne kažejo v enem akvariju, ker se kot kani-bali medsebojno ugonabljajo. Voda naj bo hladna, prezračevalnik naj deluje noč in dan, akvarij pa naj bo zelo velik in če gojimo več komadov, naj bodo v njem skrilališča v obliki rastlinskih in labornih skuplin. Medtem ko so naši salmonidi manj prikladni za sobne akvarije, so pa karacini ali salmerji, ki se ponajša tudi s tolsčenko, zelo prijetni gosti v akvarijih ne samo, ker so navajeni na nižjo toplino, temveč tudi zaradi svoje pritlikavosti. To so pestrobarevne skromne ribice. Iz te skupine je zlasti zanimiva Kopr — a arnoldi, ki ne spušča svojih iker v vodo, temveč skoči parček na katerikoli posevno iz vode moleči, širši list, kar spusti ikrnica svoja jajčeca, ki jih prisotni samec opodi. Nato skočita oba nazaj v vodo. Samec škropi z repno plavutjo v 20 minutnih presledkih jajčeca, da se ne posuše. Po preteku starih dni se izležejo mladiči in poskakljajo v vodo. — Na akvariju pritrđimo akrinano ploščo posevno v vodo.

O. S.